

VAD MÅSTE EN FÖRLÄGGARE TA I BEAKTANDE?

I ISBN-systemet räknas varje person eller samfund som publicerar böcker eller andra enskilda verk i egenskap av förläggare oberoende av om verken säljs eller delas ut gratis. Förläggare är egentliga förlag, föreningar, sällskap, kommuner, ämbetsverk, forskningsinstitutioner, högskolor, privatpersoner osv.

Förläggarnumret ger inte namnskydd åt ett företag. Ett ISBN-nummer som getts åt en publikation stärker inte heller publikationens upphovsrätter.

Det åligger förläggaren att skaffa ISBN-nummer för sina publikationer. ISBN-nummer ges åt en viss förläggares eller tillverkares bestämda bok eller enskilda verk och deras olika publikationsformer och upplagor. Förläggaren svarar också för riktigheten av sina publikationers ISBN-nummer. Samma ISBN-nummer kan inte ges åt en annan publikation, även om den ursprungliga publikationen är slutsåld.

Om Finlands ISBN-central har överlåtit ISBN-nummerlistorna till förläggaren, ansvarar förläggaren för fördelning av nummer enligt den nationella centralens direktiv.

Förläggarnumret måste alltid motsvara den förläggares namn som finns i publikationen. Om det finns flera förläggare, kan var och en få sitt eget nummer i publikationen. Det rekommenderas emellertid att enbart den huvudansvarige förläggaren skaffar ett nummer. Dessutom skall det finnas bara en EAN-kod i publikationen.

Förläggarnumrens fördelningsschema

Uppskattat antal publikationer per år	antal nummer	antal siffror i förläggarnumret
WSOY och Otava	100 000 nummer	1 siffra
Över 60	10 000 nummer	2 siffror
10-60	1 000 nummer	3 siffror
2-10	100 nummer	4 siffror
1-2	10 nummer	5 siffror
Sporadiskt förläggande	1 nummer	

Förläggarnumrets längd

Förläggarnumrets längd varierar enligt omfattningen av förläggarens produktion. De förläggare som har ett nummer på 1-4 siffror får listan över ISBN-nummer från ISBN-centralen och sköter numreringen själva. ISBN-nummer för de förläggare som har ett 5-siffrigt förläggarnummer eller som publicerar sporadiskt utdelas enskilt från ISBN-centralen.

MÄRKNING AV ISBN-NUMRET PÅ PUBLIKATIONEN

Numret måste alltid märkas så att det kan läsas med ögonen (punktstorlek minst 9).

I tryckt material trycks ISBN:

- **i första hand på titelsidans baksida** eller titelsidans nedre del eller i samband med informationen om upphovsrätt
- **på bakpärm** och i samband med **EAN-koden omedelbart ovanför streckkoden**
- **på baksidan av ett löst omslag, skyddspapper eller fodral** eller något annat synligt ställe på publikationens yttersida.

Om numret inte kan märkas på alla dessa ställen, får det aldrig lämnas bort innanför publikationen. ISBN måste också synas i publikationens alla bilagor.

Om publikationen har två eller flera nummer, måste man teckna alla nummer på titelbladets baksida eller motsvarande plats. På baksidan av en publikation, ett löst omslag, skyddspapper eller fodral tecknas bara det nummer som avser det för handen varande verket.

T.ex. olika publiceringsformer

ISBN 978-952-493-003-1 (hft.)

ISBN 978-952-493-004-8 (PDF)

T.ex. ett verk i flera delar

ISBN 978-951-638-500-9 (hela verket)

ISBN 978-951-638-501-6 (del 1)

ISBN 978-951-638-502-3 (del 2)

T.ex. ISBN och ISSN

ISBN 978-952-5156-44-7

ISSN 1237-1807

T.ex. tryckt och elektronisk publikation (olika filformat)

ISBN 978-951-45-9694-0 (hft)

ISBN 978-951-45-9695-7 (PDF)

ISBN 978-951-45-9696-4 (HTML)

ISBN 978-951-45-9999-6 (OEB)

I andra enskilda verk såsom elektroniskt lagrade publikationer (t.ex. nätpublikationer) måste ISBN-numret visas på samma sida eller skärm som publikationens titel eller motsvarande uppgift. Om ett verk publiceras i fysisk form (t.ex. som CD-skiva), bör ISBN synas i själva publikationen och på alla etiketter som hör permanent till publikationen. Om ISBN-numret inte kan märkas på publikationen eller på dess etikett, märks det på nedre delen av bakre pärmen på publikationens förvaringsförpackning (t.ex. låda, fodral eller ram). ISBN skall också nämnas i publikationens bilagor t.ex. multimediets delar.

EAN (EUROPEAN ARTICLE NUMBER)

I böcker och andra enskilda verk används en ISBN-baserad EAN-kod. Koden utgörs av en streckkodsymbol under vilken finns en 13-siffrig EAN-kod. Numret börjar med prefixet 978 och åtföljs av 9 av ISBN-numrets siffror samt ett kontrollsiffror i enlighet med EAN-beräkningsformeln. Därtill måste ett ISBN-nummer som kan läsas med ögonen finnas omedelbart ovanför streckkoden. ISBN-centralen delar enbart ut ISBN-nummer, förläggaren måste själv anskaffa EAN-koden.

ISBN-SYSTEMET

Man började numrera böcker i slutet av 1960-talet i Europa och i Förenta staterna. Finland anslöt sig till ISBN-systemet år 1972. Den nyaste internationella standarden ISO 2108 och SFS-ISO 2108 blev färdiga år 2005. ISBN-systemet upprätthålls, utvecklas och koordineras på den Internationella ISBN-centralen i London (tidigare i Berlin) från och med år 2006.

Finlands nationella ISBN-central finns på Nationalbiblioteket. Centralen för ett register över förläggarna inom sitt område och förmedlar information till aktörer i bokbranschen vid behov. Den främjar användningen av ISBN-nummer, följer med numrens felfrihet, sköter internationella och nationella kontakter samt för ett nationellt register över förläggare. Uppgifterna från registret förmedlas regelbundet till den Internationella ISBN-centralen som årligen publicerar katalogen Publishers' International ISBN Directory (PIID) (tryckt och som CD-ROM).

1640

DET INTERNATIONELLA STANDARDNUMRET ISBN

ISBN (International Standard Book Number) är en entydig beteckning för en bok eller ett annat enskilt verk. Numret används vid anskaffning av publikationer, i förläggarnas lagerkataloger, i fakturering, bokhandlarnas beställningssystem, internationella och nationella samkataloger, bibliografier och bibliotekens lånesystem samt informationssökningar.

VILKA PUBLIKATIONER FÅR ETT ISBN-NUMMER?

ISBN kan ges åt alla böcker i en del eller flera delar eller åt andra enskilda verk som är avsedda för offentligt bruk. Serier, tidningar eller andra kontinuerligt utkommande publikationer får ett ISSN-nummer, notpublikationer ett ISMN-nummer, musikinspelningarnas nummer heter ISRC.

ISBN ges åt alla verk vars innehåll motsvarar en bok. Till verkets olika fysiska former (t.ex. tryckt bok, ljudbok eller elektronisk publikation) ges egna ISBN-nummer. För nätpublikationer kan man antingen ge ett ISBN-nummer eller använda identifierarsystem i vilka ISBN utgör en del av identifieraren.

Till exempel följande publikationer får ISBN-nummer:

- tryckta böcker och broschyrer (samt deras olika publikationsformer)
- lösa kartor och kartverk
- undervisningspaket som innehåller både tryckt material och av-material
- utbildnings- och undervisningsfilmer, -videor och -transparanger
- ljudböcker i form av kassetter, CD-skivor eller DVD-skivor
- dataprogram för utbildning eller undervisning
- multimedier vilkas huvudsakliga innehåll är i textform
- punktskriftspublikationer
- elektroniska publikationer både som fysiska medier (t.ex. disketter och CD-ROM-skivor) och på internet (t.ex. PDF)
- behovstryck (print-on-demand)
- publikationens enskilda delar när de publiceras separat

Till exempel följande publikationer får inte ISBN-nummer:

- tryckalster för kortvarigt bruk som almanackor, kalendrar, reklamtryck, prislister, bruksanvisningar, program och textfria publikationer t.ex. postkort, häften mm.
- spel och leksaker
- dataprogram som inte är avsedda för utbildning eller undervisning
- videofilmer och transparanger som inte är avsedda för utbildning eller undervisning
- elektroniska nyhetstavlor (bulletin boards)
- e-post och annan elektronisk korrespondens
- personliga dokument (t.ex. meritförteckningar i elektronisk form och personpresentationer)
- notpublikationer
- musikinspelningar
- kontinuerligt utkommande publikationer (t.ex. periodika samt material och serier som utvidgas kontinuerligt och för vilka man inte har bestämt på förhand när deras utgivning skall upphöra)

Ett separat ISBN ges åt varje bok eller annat separat verk och dess varje **publikationsform** (t.ex. olika bandtyper, punktskriftsversion och nätpublikation) och varje **upplaga som innehåller förändringar**. Nätpublikationers olika filformat (PDF, HTML, RTF osv.) får också separata ISBN-nummer.

En ändring av pris eller tryckår eller en rättelse av tryckfel kräver inget nytt ISBN-nummer. Däremot krävs ett nytt nummer när det är frågan om innehållsförändring, ny storlek, ny publikationsform, ny titel, ny förläggare, utvidgning, ny sättning eller inkludering i serie. ISBN ges också åt en faksimilupplaga som inte har nummer förut. Varje publikations olika **språkversioner** måste ges ett eget ISBN-nummer.

ISBN ges både åt ett verk i flera delar som helhet och åt varje sådan del i det som omfattas av ISBN-numreringen. Även om ett verk i flera delar är tillgängligt som en helhet, rekommenderas att varje del får ett eget ISBN-nummer, eftersom det underlättar hanteringen t.ex. i bokhandlar och bibliotek.

13-SIFFRIGT ISBN-NUMMER

Från och med 1.1.2007 märks alla publikationer som kommer ut enbart med 13-siffriga ISBN-nummer. Ett 13-siffrigt ISBN-nummer är likadant som den 13-siffriga EAN-kod (EAN-13) som ansluter sig till streckkoden på bakpärmen.

T.ex. ISBN 978-952-92-1012-1

Endast redan existerande men **oanvända** 10-siffriga ISBN-nummer konverteras med ett konverteringsprogram till 13-siffriga nummer (<http://www.isbn-international.org/converter/converter.html?lang=sv>). Däremot bör oförändrade upplagor med 10-siffriga ISBN-nummer konverteras till 13-siffriga, om publikationerna utkommer efter 1.1.2007.

9 789529 210121

Om man använder en EAN-kod i publikationen, förblir streckkoden och EAN-koden på bokens bakpärm oförändrade, men det synliga ISBN-numret **ovanför streckkoden** måste konverteras till ett 13-siffrigt nummer som föregås av bokstavsförkortningen ISBN och var nummerserier har avskiljts från varandra med bindestreck.

Med ISBN-revisionen garanteras att numren räcker till i olika länder också i framtiden. I Finland fortsätter användningen av de gamla landsnumren 951 och 952 i samband med 978-prefixet, eftersom det ännu finns ett stort antal oanvända enskilda ISBN-nummer och fria förläggarnummer.

När man har använt alla oanvända 10-siffriga ISBN-nummer med EAN-kodens 978-prefix, tar man i bruk det nya prefixet 979. Det ingår redan i streckkoderna för notpublikationers ISMN-nummer. När både prefixet 978 och 979 har använts till slut, tas ett nytt 3-siffrigt prefix i bruk. I samband med de nya prefixen förändras mycket sannolikt numren för både land- och språkområde samt förläggarnumren.

ISBN-revisionen sker i etapper och den fortsätter långt in i framtiden. Det är svårt att bedöma hur länge en enskild

etapp kommer att ta i olika länder. I bokbranschen kommer samtidigt att användas både gamla 10-siffriga ISBN-nummer och med olika prefix försedda 13-siffriga ISBN-nummer som har olika beräkningsformler för kontrollciffran.

Den sändning av metadata (beskrivande uppgifter om publikationen) till Finlands ISBN-central som förutsätts av den nya ISBN-standarden (2005) ersätts för tillfället med de nuvarande förhandsuppgifterna om utkommande publikationer.

ISBN-NUMRETS STRUKTUR

Ett ISBN-nummer består av bokstäverna ISBN och 13 siffror som indelas i fem delar. Delarna avskiljs från varandra med bindestreck:

ISBN 978-951-98548-9-2

prefix
landsnummer eller språkgruppens nummer
förläggarnummer
publikationsnummer
kontrollciffran

Prefixet

978 är EAN-13-kodens prefix.

Landsnumret

951 eller 952 visar att boken eller annat enskilt verk har publicerats i Finland. Språkgruppens nummer 0 och 1 är det engelska språkområdets nummer och de används t.ex. av Storbritannien, USA och engelskspråkiga Kanada (t.ex. ISBN 978-0-521-53989-0 och ISBN 978-1-84064-454-8).

Förläggarnumrets

längd varierar från en till fem siffror beroende på publikationsverksamhetens omfattning.

Publikationsnumret

specificerar en viss förläggares enskilda publikation.

Kontrollciffran

räknas med motsvarande EAN-13 beräkningsformel (modulus 10) och det kan inte längre vara bokstav X.

BEGÄRAN OM ISBN-NUMMER

Begäran om ISBN-nummer med webblankett:
<http://www.nationalbiblioteket.fi/utgtjanster.html>

FÖRLÄGGARENS KONTAKTUPPGIFTER

Blankett för ändring av förläggarens kontaktuppgifter:
<http://www.nationalbiblioteket.fi/utgtjanster.html>

YTTERLIGARE INFORMATION

Mera detaljerad information om ISBN-numret och dess användning:
<http://www.nationalbiblioteket.fi/utgtjanster.html>

KONTAKTUPPGIFTER

Nationalbiblioteket
Finlands ISBN-central
PB 26 (Industrigatan 23)
00014 Helsingfors universitet
Tfn (09) 191 44327
Fax (09) 191 44341
E-post: isbn-keskus@helsinki.fi